

YTTRANDE
29 augusti 2013
Dnr. 6-21-13

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Åtgärder för ett längre arbetsliv, SOU 2013:25 S2013/2830/SF

SAMMANFATTNING

Konjunkturinstitutet anser att det är en samhällsekonomiskt viktig fråga hur arbetslivet kan förlängas så att fler arbetar längre upp i åren. Konjunkturinstitutet stödjer i stort utredningens förslag på åtgärder som kan bidra till att åldern för utträde från arbetsmarknaden höjs i Sverige. Att utforma regelverket så att utträdesåldern anpassas till medellivslängden bör medföra att utträdet från arbetslivet på ett bättre sätt än i dag följer den demografiska utvecklingen. Det bör samtidigt betonas att det är svårt att förutse hur snabbt normer och beteenden förändras. Det utgör därmed en osäkerhet i utredningens beräkningar av kostnader och intäkter.

ÅLDERN FÖR PENSIONERING

Konjunkturinstitutet stödjer utredningens förslag att det bör införas en ålder för pensionering som anpassas till medellivslängden. Medellivslängden ökar och vid oförändrad ålder för utträde kommer det att bli allt färre i arbetsför ålder som ska försörja allt fler. För närvarande motsvarar inkomstpensionen i genomsnitt ca 50 procent av slutlönen. Konjunkturinstitutets och Pensionsmyndighetens beräkningar visar att i nuvarande system, med nuvarande utträdesålder, så kommer inkomstpensionens andel av slutlönen att minska till i genomsnitt drygt 30 procent 2060 till följd av förväntad förlängd livslängd.¹ Beräkningarna visar på vikten av att allt fler arbetar längre för att pensionsnivåerna ska bibehållas, att förtroendet för pensionssystemet ska upprätthållas, samt ge möjlighet till förbättrad framtida standard i välfärdssystemen. Enligt utredningen bör riktåldern vara den ålder för pensionering som ger en godtagbar pensionsnivå. Vad som är en godtagbar nivå är emellertid en fråga om avvägning mellan konsumtionsmöjligheter och fritid för individerna samt förväntningarna på det offentliga åtagandet. Konjunkturinstitutet tar därför inte ställning till vad som är en godtagbar pensionsnivå, men konstaterar att nuvarande pensionsnivåer relativt slutlönen sannolikt inte kan upprätthållas med gällande regelverk.

Om äldres hälsa förbättras i takt med att medellivslängden ökar, bidrar det mer positivt till de offentliga finanserna än om en högre medellivslängd innefattar längre tid i behov av vård. Konjunkturinstitutet vill därför betona att när åldern för pensionering kopplas

¹ Se ”Konjunkturinstitutets beräkning av långsiktig hållbarhet i de offentliga finanserna”, Fördjupnings-PM nr 20, Konjunkturinstitutet, 2013 och *Orange Rapport*, Pensionsmyndighetens årsredovisning 2012.

till medellivslängden bör även sambandet mellan livslängd och hälsa beaktas, och efterlyser systematiska analyser av detta samband.

TJÄNSTEPENSIONER

I inkomstpensionssystemet finns det redan i dag drivkrafter för att arbeta längre – något år extra i arbete leder till betydligt högre inkomstpension. Trots detta verkar det finnas en tydlig norm att gå i pension vid 65 års ålder i Sverige. Det kan bero både på reglerna för tjänstepension och på andra regler i socialförsäkringssystemen. Tjänstepensionerna blir allt viktigare då allt fler av dagens pensionärer har tjänstepensionsutbetalningar. Denna ökning är särskilt markant bland kvinnor. Dessutom blir tjänstepensionen viktigare för den totala pensionen när balanseringen i inkomstpensionssystemet och den ökande medellivslängden medför att inkomstpensionen minskar som andel av slutlönen. Men reglerna för tjänstepension gynnar inte ett längre arbetsliv i alla avseenden. Premierna till tjänstepensionen baseras bland annat på ålder och inkomst. De är utformade så att det i många fall är dyrt att anställa äldre arbetskraft, vilket i sin tur försvårar omställning och ett längre arbetsliv. Konjunkturinstitutet håller med om att regelverket runt tjänstepensionerna i delar är föråldrat och bör ses över i trepartssamtal mellan regering, arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer.

VIKTEN AV INFORMATION OCH SAMORDNING

Konjunkturinstitutet stödjer utredningens förslag om att upprätta en webbportal för samlad och enhetlig information, där de ekonomiska fördelarna med att arbeta längre tydligt framgår. Konjunkturinstitutet anser dessutom att det krävs bättre och mer lättillgänglig information för både arbetsgivare och arbetstagare vad gäller reglerna för tjänstepension. Arbetsgivarna har behov av att på ett enkelt sätt kunna beräkna kostnaden för att anställa en äldre person och arbetstagaren behov av information om hur mycket den tjänar på att arbeta längre.

Konjunkturinstitutet anser att för att en större andel av de äldre ska kunna arbeta längre, så är det angeläget att det finns möjligheter till omskolning och kompetensutveckling under hela arbetslivet. Det är då viktigt att fördelningen mellan olika myndigheters ansvar för utvecklingsinsatser är tydlig så att förutsättningarna för ett längre arbetsliv ökar. Exempelvis ska en individ inte behöva vända sig till olika myndigheter för att få information om studie- och yrkesvägledning respektive råd om karriär och omskolning.

ÖVRIGA SAMHÄLLSEKONOMISKA ASPEKTER

Konjunkturinstitutet delar utredningens uppfattning om att ett ökat arbetskraftsdeltagande bland äldre inte hindrar ungas möjligheter att få arbete. Ungdomsarbetslöshet ska därför inte vara ett argument mot att förlänga äldres arbetsliv.²

Konjunkturinstitutet menar att effekten på de offentliga finanserna är känslig för hur snabbt och i vilken omfattning staten kan påverka normen att gå i pension vid 65 års ålder. Beteendet hos individerna kommer att vara avgörande för om förslagen (åtminstone på kort sikt) leder till en förbättring i de offentliga finanserna jämfört med utgångsläget. Dessutom kan ökad medellivslängd också medföra ökade kostnader för offentlig sjukvård. Det kan också vara så att hindren för äldres fortsatta arbete är större än vad utredningen antar. Det finns därmed viss osäkerhet i utredningens beräkningar av kostnader och intäkter.

² Se även *OECD employment outlook 2013*, OECD.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Mats Dillén. Föredragande har varit Helena Kaplan.

Mats Dillén

Helena Kaplan